

HUNN/GJØVIK ROTARYKLUBB

Dato: 11.01.2017

MØTE 10.01.2017

Sted: Quality Hotel Strand Gjøvik

Fremmøte: 18 medlemmer

Gjester: Elsie Gjørvad, Stig Ottosson, Asbjørn Rian, Jo Sterten

Møtetema: Hvordan er det å være kornbonde på Toten v/Ola Anton Hoel

President Odd Magne Lundby ønsket velkommen.

Fødselsdag: Britt Solheim ble gratulert med dagen.

Treminuttersinnlegg: Inger Rian introduserte kveldens foredragsholder, Ole Anton Hoel, som demonstrerte naturtonerekkja på dusjslange med munnstykke, for deretter å gå over på trompet, der han spilte *When you're smiling*. Spede sangrøster fra forsamlingen hengte seg på. Det ble stor applaus.

Hvordan det er å være kornbonde på Toten

Hoel innledet med å fastslå at korn har vært og er vårt viktigste næringsmiddel.

I Norge har det alltid vært knapphet på varen. Umiddelbart før svartedauden i 1349 regner man med at Toten har hatt rundt 3.300 innbyggere, og etterpå rundt 1.100. Folketallet steig uhyre langsomt i århundrene deretter, for pesten vendte tilbake gang på gang, om ikke med samme styrke som under det første utbruddet. Men i klimamessig normale tider hadde Toten et lite overskudd, i motsetning til storparten av landet.

I dag regner vi med en sjølforsyningsgrad på rundt 40% når vi ikke regner med fisk, som teoretisk kan fø mange ganger Norges befolkning. Men man må da huske på at ca 70% av fiskeforet i oppdrettsnæringen har basis i korn.

Rundt 1670 sendte kongen ut en forordning om at garder ikke skulle deles opp mer ved arv. Dette resulterte i at husmannsvesenet skjøt fart. Det ble også et eksportmonopol fra Danmark til Norge, til støtte for dansk adel og til skade for våre forfedre.

For å sikre underhold, først og fremst for hæren, ble det mellom 1600-tallet og 1814 lagt kornmagasiner til militærforlegningene.

Perioden ca 1340 – 1850 var kald, og særlig omkring 1740 – 1775 var det ille. Man mener det har sammenheng med store vulkanutbrudd. Også under Napoleonskrigene var klimaet ille. Desto verre ble det da engelskmennene blokkerte tilførselen fra Danmark. Jfr Terje Vigen. På Toten ble det hungeroppstand i 1813. Slike lokale oppstander spredde seg til andre trakter av landet.

Et problem med kornet er at det går sopp i det hvis det ikke får tørke ordentlig. Folk blir da utsatt for mykotoksin. Dette forårsaket stor barnedødelighet. Da poteten etter hvert fra ca 1800 ble vanlig, sank den svært mye, da poteter ikke er utsatt for samme type forringelse.

I moderne tid har myndighetene hatt varierende grad av oppmerksomhet rettet mot kornreserver. Vi var ille ute da 1. verdenskrig brøt ut, og vi hadde kornlagre for en måned. Atskillig bedre stilt var vi i så måte da 2. verdenskrig kom, og vi hadde lager for ett år. Under krigen ble det for øvrig innført dyrkingsplikt. En snedig form for opparbeiding av matreserver fikk vi med bestemmelsen om at norskprodusert sprit skulle ha potet som råstoff. Det opprettholdt interessen for potetdyrking. I krisetid kunne man så unnvære spriten og dirigere poteten over til fast føde. Potet er dessuten en fantastisk plante idet 70-80% av den er brukbar til mat, mens for forskjellige kornslag ligger det på rundt 30%.

En så viktig matplante som korn har naturligvis vært gjenstand for politisk strid. Mens Høyre og Bondepartiet ville bruke pris som virkemiddel, fikk Arbeiderpartiet opprettet Statens kornforretning med ansvar for å fremme produksjon og for import. Før gikk også kornbeholdningen inn som del av statsbudsjettet.

Kornproduksjonen i Norge har hatt en eventyrlig utvikling kvalitetsmessig. I 1973 kunne 4% gå til matkorn for mennesker. I dag ligger det på hele 40%.

Strukturen i norsk landbruk gjør at ytterst få om noen lever av bare kornproduksjon.

Norsk matproduksjon er for øvrig karakterisert ved beskjeden bruk av pestisider og minimal bruk av antibiotika, viktig, når vi står overfor den truende faren antibiotikaresistens er.

Hoel fikk flere spørsmål fra en meget interessert forsamling. Da han ovenikjøpet avsluttet med *Jeg er havren* på trompet, kunne han innkassere stor applaus.

Eventuelt

Roar Jacobsen delte ut program for turen til Nusfjord 23. – 26. mars. På grunn av begrenset overnattingskapasitet må deltakerantallet trolig ikke overstige 16 – 17.

Neste møte er RYLA-møtet den 17.01. Vår klubb har gjennomført svært gode prosjekter, og det ville være gledelig om dette kan fortsette. Til møtet kommer det også noen representanter fra andre klubber.

Vi viser også til utsendt program for våren, der dere kan se alle de interessante møtene vi vil få de nærmeste månedene. Møtene 28.02. og 28.03. blir åpne møter, det vil si vi bekjentgjør dem ute i offentligheten.

Ola Rongen
-sekretær-